

УДК 378.37.091

Носко МиколаORCID 0000-0001-9903-9164
Scopus-Author ID 56880089100
Researcher ID C-6263-2017*Доктор педагогічних наук, професор, дійсний член НАПН України,
Заслужений діяч науки і техніки України, професор,
Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка
(м. Чернігів, Україна) E-mail: rector@chnpu.edu.ua***Мехед Ольга**ORCID 0000-0001-9485-9139
Scopus Author ID 6506181994
Researcher ID AAC-7333-2021*Доктор педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри біології,
Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка
(м. Чернігів, Україна) E-mail: mekhedolga@gmail.com*

СИСТЕМА КРИТЕРІАЛЬНОГО ОЦІНЮВАННЯ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ДО СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ

Статтю присвячено розгляду актуальних питань критеріального оцінювання підготовки педагогів до здійснення соціально-педагогічної діяльності. Запропоновано теоретичний аналіз специфіки провадження вказаного виду діяльності у контексті освітніх нормативних документів. Розглянуто особливості та визначено умови використання критеріального оцінювання в процесі професійної підготовки здобувачів освіти у закладі вищої освіти.

Метою статті є визначення актуальних питань використання системи критеріального оцінювання в ході підготовки майбутніх вчителів до здійснення соціально-педагогічної діяльності у закладах освіти.

Методологія. Методологічним підґрунтям нашого дослідження є системний, особистісно-орієнтований підхід відповідно аналізу психолого-педагогічної джерел інформації та аналіз сучасного педагогічного досвіду з питань впровадження системи критеріального оцінювання підготовки майбутніх вчителів в освітній процес. У роботі застосовано багаторівневий системний аналіз інформаційних наукових джерел, що має своїм підґрунтям загально-, частково-науковий та конкретно-науковий філософський рівень пізнання.

Наукова новизна полягає у встановленні основних підходів до впровадження критеріального підходу до оцінювання підготовки майбутніх учителів до здійснення соціально-педагогічної діяльності у закладах освіти.

Висновки: процес підготовки майбутніх учителів до соціально-педагогічної діяльності необхідно розглядати як складний інтегративний феномен, що існує як соціальне, педагогічне та психологічне явище, з ясувати основні підходи щодо вивчення сутності цієї проблеми та встановити критерії готовності майбутніх учителів до соціально-педагогічної діяльності в закладах загальної середньої освіти (світоглядний, що слугує відображенням соціокультурної спрямованості особистості та розкривається через такі показники: морально-естетична зрілість і цілісність особистості; зорієнтованість на СПД; прагнення до набуття знань про СПД; готовність до вияву вольових зусиль для подолання нестандартних навчально-трудова ситуацій; готовність до подальшого самонавчання, самооцінки і самовдосконалення; рефлексійний – схильність долати конфліктні ситуації, знаходити компромісні рішення, налагоджувати співпрацю в процесі соціально-педагогічної взаємодії; уміння оцінювати власний рівень знань про СПД; уміння вибудувати взаємовідносини в колективі; готовність оцінювати рівень власних здібностей і можливостей; уміння планувати деталі своєї поведінки; уміння швидко реагувати на ситуації невизначеності і емоційної напруги; готовність до саморозвитку і самовдосконалення, орієнтації на професійний розвиток; когнітивний – повнота знання про основні елементи і особливості СПД; знання про способи формування готовності до СПД (структура, діяльність); знання про нормативні документи; спрямованість, готовність: ділитися знаннями про СПД із партнерами, використовувати ці знання в професійній діяльності; перенесення знань в нестандартних ситуаціях: уява про СПД в умовах проектного навчання; готовність використовувати знання з СПД в нетипових ситуаціях; комунікативно-діяльнісний – здатність до професійної адаптації у середовищі закладу освіти, наявність комунікативних та організаторських здібностей, здатність до соціально-педагогічного спілкування; уміння: працювати в команді в умовах СПД; впроваджувати методику СПД;

організувати самостійну СПД, уміння планувати роботу; розподілити повноваження; працювати в нестандартних ситуаціях; готовність до створення морально-психологічного клімату в колективі.

Ключові слова: *заклади освіти, здобувачі освіти, критеріальний підхід, система оцінювання, соціально-педагогічна діяльність.*

Постановка проблеми. Розвиток України як демократичної держави, гармонійне включення та існування її в європейському просторі передбачають прогресивні зміни побудови національної системи освіти. Традиційні підходи до професійної підготовки майбутніх фахівців не забезпечують належного рівня формування спрямованості особистості на соціально-педагогічну діяльність, (СПД) його мотивації до успіху. Таким чином, актуальність даного питання не викликає сумнівів у сучасному освітньому середовищі, оскільки якість взаємодії суб'єктів освітнього процесу залежить певною мірою від вміння та ефективного використання різноманітних засобів і можливостей [4]. Змістова та процесуальна складова професійної підготовки вчителів потребує внесення відповідних коректив, які дозволять оптимізувати їхню мотивацію, уможливити приведення показників їхньої реактивної та особистісної тривожності до рівня помірної, підвищення рівня сформованості вмінь долати комунікативні бар'єри, відстоювати власні думки та ін. Особливу увагу варто приділити формуванню самостійності, розвитку ініціативності, тобто формуванню організаторських здібностей, підвищенню адаптаційного потенціалу майбутніх педагогів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Професійну спрямованість визначають, як властивість особистості (С. Вітвицька, І. Вітенко). Процес поетапного прийняття рішень задля результативності діяльності, опанування професією (Є. Головаха, І. Кон, Є. Павлютенков), систему значущих спонукань і ціннісних орієнтацій для реалізації діяльності (Є. Борисова та ін.). Питання формування ціннісної свідомості молоді людини посідає чільне місце в роботах І. Зязюна.

Вивчення наукових інформаційних джерел, аналіз здобутків сучасної теоретичної та практичної науки у питанні професійної підготовки майбутніх педагогів сприяли виявленню певних суперечностей, що виявились між соціальним замовленням щодо професійної підготовки майбутнього вчителя, готового до ефективного здійснення соціально-педагогічної діяльності й усталеними підходами до здійснення професійної підготовки майбутніх педагогів; потребою у системному здійсненні СПД зі здобувачами освіти, їх найближчим оточенням тощо та рівнем готовності педагогів до такого виду робіт [1, 2].

Метою статті є визначення актуальних питань використання системи критеріального оцінювання в ході підготовки майбутніх учителів до здійснення соціально-педагогічної діяльності у закладах освіти.

Методологія. Методологічним підґрунтям нашого дослідження є системний, особистісно-орієнтований підходи відповідно аналізу психолого-педагогічної джерел інформації та аналіз сучасного педагогічного досвіду з питань впровадження системи критеріального оцінювання підготовки майбутніх вчителів в освітній процес. У роботі застосовано багаторівневий системний аналіз інформаційних наукових джерел, що має своїм підґрунтям загально-, частково-науковий та конкретно-науковий філософський рівень пізнання.

Наукова новизна полягає у встановленні основних підходів до впровадження критеріального підходу до оцінювання підготовки майбутніх учителів до здійснення соціально-педагогічної діяльності у закладах освіти.

Методи дослідження. При виконанні дослідження використано комплекс нижчеперелічених методів: теоретичні – узагальнення, систематизація, теоретичного моделювання, конкретизація, порівняння, аналіз, синтез; емпіричні – спостереження, аналіз результатів діяльності студентів, бесіди, анкетування.

Результати дослідження. В результаті дослідження встановлено, що основними складниками професійної підготовки майбутніх учителів до соціально-педагогічної діяльності є єдність таких компонентів: мотиваційного, когнітивного, соціально-комунікативного, діяльнісно-технологічного та морально-естетичного [7]. Розглянемо представлені компоненти. Мотиваційний компонент – це наявність внутрішньої мотивації та емоційно-ціннісне ставлення майбутніх педагогів, рівень сформованості у них професійно значущих якостей, та орієнтування на створення соціально-виховного середовища на засадах гуманістичного підходу.

Педагогічна спрямованість виявляється у прагненні майбутнього фахівця до вдосконалення професійної майстерності, стійкості соціально-педагогічної позиції. Отож професійна спрямованість вчителя з оптимальним рівнем готовності до СПД виявляється в його зацікавленнях цієї діяльністю у відкритому мікросередовищі, впевненості в своїх можливостях щодо проектування виховної роботи в умовах високої невизначеності, наявності відповідних умінь налагоджувати ефективні контакти з різними категоріями проблемних учнів задля їх компетентної підтримки та надання кваліфікованої допомоги у вирішенні соціально-виховних завдань [3].

Проблема мотивації у здійсненні професійно-педагогічної діяльності залишається актуальним предметом дослідження багатьох учених, які простежують взаємозв'язок мотивів, що призвели до вибору педагогічної професії та її майбутньої мотивації [7-9]. Відомим є той факт, що лише незначно більше половини майбутніх обирають професію вчителя свідомо, з урахуванням власних можливостей до навчання та здібностей до педагогічної діяльності [5]. Так, першокурсники зазначають наступні чинники у професійній орієнтації, що мали значення для них особисто: інтерес до конкретного предмета – 25,2%; бажання вивчати навчальний предмет, який подобається – 18,2%; бажання виховувати

дітей – 16,2%; відчуття педагогічних здібностей – 8,5%; бажання здобути вищу освіту – 14,5%; переконання про суспільну значущість, або престижність професії педагога – 12,2%; бажання батьків – 5,2%.

Успіх будь-якого виду діяльності забезпечується не тільки здібностями людини, а й цілеспрямованістю й вмотивованістю в досягненні мети. Прагнення мати успіх в діяльності може свідчити про наявність у особистості вираженої мотивації [6]. Визначають три групи мотивів в здійсненні педагогічної діяльності: мотиви захоплення спілкуванням з дітьми (до цієї групи відноситься приблизно 11% осіб, що обрали професію вчителя), мотиви обов'язку (приблизно 43% педагогів), мотиви зацікавленості предметом викладання (39% вчителів) також відмічено, що без домінуючого мотиву педагогічну професію обирає 7%. Тип мотивації безсумнівно впливає як на характер так і на спрямованість вимог педагога, які він висуває до учнів, зрозуміло, що домінування певного виду мотивації детерміноване схильністю вчителя до певного стилю керівництва. Маємо такі ж результати і в українських педагогічних закладах вищої освіти, тому саме мотиваційний складник вважаємо особливо вагомим у соціально-педагогічній діяльності майбутнього вчителя.

Когнітивний компонент готовності до соціально-педагогічної діяльності майбутнього вчителя – це розуміння цінності й потреби освоєння систематизованих знань: теоретико-методичних – включають розуміння освітнього процесу як єдиної соціально-педагогічної системи, що має власне цілепокладання, зміст, методи, форми, засоби організації процесів навчання й виховання, певні принципи й закономірності соціально-виховного процесу, логіку та методику проектування, організації та здійснення СПД з школярами та членами їх родин; методологічних – оволодіння загальними принципами опанування соціально-педагогічних явищ, законів, особливостей впливу на розвиток дитини об'єктивних і суб'єктивних чинників мікросоціуму.

Соціально-комунікативний компонент готовності майбутнього вчителя до соціально-педагогічної діяльності – це самовизначення педагога у мікросоціумі, його здатність до професійної своєчасної адаптації в соціумі школи, комунікативні й організаторські здібності, вміння аналізувати соціально-педагогічні ситуації, вірно інтерпретувати поведінку учасників освітнього процесу, налагоджувати атмосферу співпраці всіх суб'єктів освітньої взаємодії. Для опрацювання соціально-комунікативного компонента застосовано постнеокласичну методологію, в якій СПД розглядається як «специфічна мовна практика», детермінована соціокультурними явищами.

Морально-естетичний компонент (рефлексійний) готовності педагога до здійснення соціально-педагогічної діяльності включає його обізнаність стосовно морально-естетичних цінностей соціуму, особистісних та суспільних етичних норм; також усвідомлення необхідності дотримання конкретних морально-естетичних принципів у фаховій діяльності професіонала; передбачає взаємодію педагога з вихованцями, що ґрунтується на засадах толерантності й конфіденційності, взаємної відвертості, а також здатність до емпатії та пошуку компромісу в умовах конфлікту.

Виділення морально-естетичного компонента як самостійної складової професійної готовності майбутнього педагога обумовлено загостренням проблеми ставлення людини до навколишнього світу, збільшення ваги значення наукової раціональності в сфері освіти, переоцінки традиційних виховних ідеалів і професійних смислів, особливо в аспекті розв'язання соціально-педагогічних проблем неповнолітніх.

Діяльнісно-технологічний компонент готовності майбутнього вчителя до соціально-педагогічної діяльності. Готовність майбутнього вчителя до СПД передбачає, окрім описаних вище компонентів, професійні вміння і навички використання теоретико-методичних знань у шкільній практиці, опанування стандартизованими та інноваційними технологіями соціально-педагогічної діяльності, умінь розв'язувати педагогічні ситуації, здатність до педагогічної творчості, професійна мобільність. Ці складові не випадково визначені нами як показники діялісно-технологічного компонента професійної готовності. Адже у «Галузевій концепції розвитку неперервної педагогічної освіти» серед основних принципів її розвитку визначено інноваційність, гнучкість у реагуванні на суспільні зміни, а важливою соціально-педагогічною умовою її реалізації є «забезпечення мобільності у Європейському просторі вищої освіти».

Висновки. Процес підготовки майбутніх учителів до соціально-педагогічної діяльності необхідно розглядати як складний інтегративний феномен, що існує як соціальне, педагогічне та психологічне явище, з'ясувати основні підходи щодо вивчення сутності цієї проблеми та встановити критерії готовності майбутніх учителів до соціально-педагогічної діяльності в закладах загальної середньої освіти (світоглядний, що слугує відображенням соціокультурної спрямованості особистості та розкривається через такі показники: морально-естетична зрілість і цілісність особистості; зорієнтованість на СПД; прагнення до набуття знань про СПД; готовність до вияву вольових зусиль для подолання нестандартних навчально-трудова ситуацій; готовність до подальшого самонавчання, самооцінки і самовдосконалення; рефлексійний – схильність долати конфліктні ситуації, знаходити компромісні рішення, налагоджувати співпрацю в процесі соціально-педагогічної взаємодії; уміння оцінювати власний рівень знань про СПД; уміння вибудовувати взаємовідносини в колективі; готовність оцінювати рівень власних здібностей і можливостей; уміння планувати деталі своєї поведінки; уміння швидко реагувати на ситуації невизначеності і емоційної напруги; готовність до саморозвитку і самовдосконалення, орієнтації на професійний розвиток; когнітивний – повнота знання про основні елементи і особливості СПД; знання про способи формування готовності до СПД (структура, діяльність); знання про нормативні документи; спрямованість, готовність: ділитися знаннями про СПД із партнерами, використовувати ці знання в професійній діяльності; перенесення знань в нестандартних ситуаціях: уява про СПД в умовах

проектного навчання; готовність використовувати знання з СПД в нетипових ситуаціях; комунікативно-діяльнісний – здатність до професійної адаптації у середовищі закладу освіти, наявність комунікативних та організаторських здібностей, здатність до соціально-педагогічного спілкування; уміння: працювати в команді в умовах СПД; впроваджувати методiku СПД; організувати самостійну СПД, уміння планувати роботу; розподілити повноваження; працювати в нестандартних ситуаціях; готовність до створення морально-психологічного клімату в колективі.

Подальші дослідження є сенс спрямовувати в напрямі вивчення професійного становлення майбутнього педагога.

References

1. Безпалько О. В. Соціальна педагогіка: схеми, таблиці, коментарі : навчальний посібник [для студ. вищ. навч. закл]. Київ : Центр учбової літератури, 2009. 208 с.
Bezpalko, O. V. (2009). *Sotsialna pedahohika : skhemy, tablytsi, komentari : navchalnyi posibnyk [dlia stud. vyshch. navch. zakl]* [Social pedagogy : charts, tables, comments : tutorial [for higher school students]]. Kyiv, Ukraine: Center of educational literature, 2009, 208.
2. Мехед Д. Б., Мехед О. Б., Швидкий А. Л. Роль інформаційно-комунікаційних технологій у мотивації навчальної діяльності студентів. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методи навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*. Збірник наукових праць. Випуск 31. Київ-Вінниця : ТОВ: фірма «Планер», 2012. С. 417–422.
Mekhed, D. B., Mekhed, O. B., Shvidkiy, A. L. (2012). *Rol informatsiino-komunikatsiinykh tekhnolohii u motyvatsii navchalnoi diialnosti studentiv* [The role of information and communication technologies in motivating students' learning activities]. *Suchasni informatsiini tekhnolohii ta innovatsiini metodyky navchannia u pidhotovtsi fakhivtsiv: metodolohiia, teoriia, dosvid, problemy. Zbirnyk naukovykh prats – Modern Information Technologies and Innovation Methodologies of Education in Professional Training: Methodology, Theory, Experience, Problems : Collection of Scientific Papers*, Is. 31, Kyiv-Vinnitsa, Ukraine.
3. Мехед О. Б. Підготовка майбутніх вчителів біології та основ здоров'я до соціально-педагогічної діяльності з метою популяризації здорового способу життя. *Вісник Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка*. Чернігів : НУЧК. 2020. Вип. 7 (163). С. 115–120.
Mekhed, O. B. (2020). *Pidhotovka maibutnix vchyteliv biolohii ta osnov zdorovia do sotsialno-pedahohichnoi diialnosti z metoiu populiaryzatsii zdorovoho sposobu zhyttia* [Preparation of future teachers of biology and basics of health for social and pedagogical activities in order to promote a healthy lifestyle]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu «Chernihivskiy kolehium» imeni T. H. Shevchenka. – Bulletin of the T. G. Shevchenko National University «Chernihiv Collehium»*, Issue 7 (163), Chernihiv, Ukraine: NUChK.
4. Мехед Д. Б., Мехед О. Б. Оцінювання навчальних досягнень студентів в умовах дистанційної освіти. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету*. Серія : Педагогічні науки. Чернігів : ЧНПУ імені Т. Г. Шевченка, 2014. Вип. 120. С. 83–86.
Mekhed, D. B., Mekhed, O. B. (2014). *Otsiniuvannia navchalnykh dosiahnen studentiv v umovakh dystantsiinoi osvity* [Assessment of students' academic achievements in the context of distance education]. *Visnyk Chernihivskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu – Bulletin of Chernihiv National Pedagogical University. Series : Pedagogical sciences*, Issue 120.
5. Мехед О. Б. Формування здорового способу життя як важлива частина виховання та соціалізації підростаючого покоління. *Вісник Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка*. НУЧК. Вип. 4 (160). С. 84–88.
Mekhed, O. B. (2020). *Formuvannia zdorovoho sposobu zhyttia yak vazhlyva chastyna vykhovannia ta sotsializatsii pidrostaiuchoho pokolinnia* [Formation of a healthy lifestyle as an important part of education and socialization of the younger generation]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu «Chernihivskiy kolehium» imeni T. H. Shevchenka. – Bulletin of the T. H. Shevchenko National University «Chernihiv Collehium»*, Issue 4 (160). Chernihiv, Ukraine: NUChK.
6. Носко М. О., Грищенко С. В., Носко Ю. М. Формування здорового способу життя: навчальний посібник. Київ: Леся, 2013. 160 с.
Nosko, M. O., Hryshchenko, S. V., Nosko, Yu. M. (2013). *Formuvannia zdorovoho sposobu zhyttia: navchalnyi posibnyk* [Shaping a healthy lifestyle]: a textbook. Kyiv, Ukraine: Lesya. 160.
7. Budnyk O. V. Action.technological readiness of future primary school teacher for social and educational activity (based on the results of experimental study). *Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology*, II (11), Issue: 22, 2014. P. 6–10.
8. Griban, G., Myroshnychenko, M., Tkachenko, P., Krasnov, V., Karpiuk, R., Mekhed, O., Shyyan, V. (2021). Psychological and pedagogical determinants of the students' healthy lifestyle formation by means of health and fitness activities. *Wiadomości Lekarskie*, 74 (5), 1074-1078. doi: 10.36740/WLek202105105
9. Nosko, M., Mekhed, O., Ryabchenko, S., Ivantsova, O., Denysovets, I., Griban, G., Prysyzhniuk, S., Oleniev, D., Kolesnyk, N., & Tkachenko, P. (2020). The influence of the teacher's social and pedagogical activities on the health-promoting competence of youth. *International Journal of Applied Exercise Physiology*, 9(9), 18-28.

ORCID 0000-0001-9903-9164
Researcher ID C-6263-2017
Scopus-Author ID 56880089100

Doctor of Pedagogical Sciences, Professor,
Active member of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine,
Honors of Science and Technology of Ukraine,
T. H. Shevchenko National University «Chernihiv Colehium»
(Chernihiv, Ukraine) E-mail: rector@chnpu.edu.ua

Mekhed O.

ORCID 0000-0001-9485-9139
Scopus Author ID 6506181994

Doctor of Pedagogical Sciences, Associate professor,
Head of the Department of Biology,
T. H. Shevchenko National University «Chernihiv Colehium»
(Chernihiv, Ukraine) E-mail: mekhedolga@gmail.com

THE SYSTEM OF CRITERION EVALUATION OF TRAINING OF FUTURE TEACHERS FOR SOCIAL AND PEDAGOGICAL ACTIVITY IN EDUCATIONAL INSTITUTIONS

*The article is devoted to the consideration of topical issues of criterion assessment of teachers' preparation for social and pedagogical activity. Theoretical analysis of the specifics of this type of activity in the context of educational regulations is proposed. Peculiarities and conditions of using criterion assessment in the process of professional training of students in a higher education institution are considered. **The purpose of the article** is to identify current issues of using the system of criterion assessment in the preparation of future teachers to carry out socio-pedagogical activities in educational institutions.*

Methodology. *The methodological basis of our study is a systematic, personality-oriented approaches to the analysis of psychological and pedagogical sources of information and analysis of modern pedagogical experience in implementing a system of criteria for assessing the training of future teachers in the educational process. The paper uses a multilevel systematic analysis of information scientific sources, which is based on general, partial-scientific and specific-scientific philosophical level of knowledge. **The scientific novelty** is to establish the main approaches to the introduction of a criteria-based approach to assessing the training of future teachers to carry out socio-pedagogical activities in educational institutions.*

Conclusions *The process of preparing future teachers for socio-pedagogical activities should be considered as a complex integrative phenomenon that exists as a social, pedagogical and psychological phenomenon, to clarify the main approaches to studying the essence of this problem and establish criteria for future teachers to prepare for socio-pedagogical activities. General secondary education (worldview, which reflects the socio-cultural orientation of the individual and is revealed through the following indicators: moral and aesthetic maturity and integrity of the individual; focus on socio-pedagogical activities; desire to acquire knowledge about socio-pedagogical activities; willingness to show willpower to overcome non-standard educational work; readiness for further self-study, self-assessment and self-improvement, reflective – the tendency to overcome conflict situations, find compromise solutions, establish cooperation in the process of socio-pedagogical interaction, the ability to assess their own level of knowledge about socio-pedagogical activities, the ability to and build relationships in the team; willingness to assess the level of their own abilities and capabilities; ability to plan the details of their behavior; ability to react quickly to situations of uncertainty and emotional tension; readiness for self-development and self-improvement, orientation on professional development; cognitive – completeness of knowledge about the basic elements and features of socio-pedagogical activities; knowledge of ways to form readiness for socio-pedagogical activities (structure, activity); knowledge of regulations; orientation, readiness: to share knowledge about socio-pedagogical activities with partners, to use this knowledge in professional activity; knowledge transfer in non-standard situations: imagination about socio-pedagogical activities in the conditions of project training; willingness to use knowledge of socio-pedagogical activities in atypical situations; communicative-activity – the ability to professional adaptation in the environment of the educational institution, the presence of communicative and organizational skills, the ability to socio-pedagogical communication; skills: to work in a team in the conditions of socio-pedagogical activities; implement the socio-pedagogical activities methodology; to organize an independent socio-pedagogical activities, the ability to plan work; distribute powers; work in unusual situations; readiness: to create a moral and psychological climate in the team.*

Keywords: *educational institutions, students, criterion approach, evaluation system, social and pedagogical activity.*

Стаття надійшла до редакції 24.06.2022

Рецензент: доктор педагогічних наук, професор О. В. Багінська